JAPANSE HARAKIRI IN PEARL HARBOR

WAAROM JAPAN TEN OORLOG TROK IN 1941

ALAIN VANWOLLEGHEM

‘Als de zeeën van de wereld
als broeders worden beschouwd
waarom is het dan dat de wind en de golven
zo woest blijven?’

Keizer MEIJI

INHOUD

VOORWOORD - 9 –

INLEIDING: DE AANVAL OP PEARL HARBOR – 11 -

HOOFDSTUK I: DE GEOGRAFIE – 17 -

HOOFDSTUK II: WESTERSE – OOSTERSE – JAPANSE CULTUUR – 21 -

HOOFDSTUK III: DE GODSDIENSTEN – 25 -

HOOFDSTUK IV: PREHISTORIE EN VROEGE GESCHIEDENIS – 31 -

HOOFDSTUK V: DE JAPANSE MIDDELEEUWEN 1185 – 1573 - 39 -

HOOFDSTUK VI: DE JAPANSE EENMAKING 1573 – 1603 - 45 -

HOOFDSTUK VII; DE SAMOERAI OF DE ELITEKRIJGERS – 49 -

HOOFDSTUK VIII: DE EDO POLITIEK 1603 – 1868 - 53 -

HOOFDSTUK IX: JAPAN EN DE WERELD - 61 -

HOOFDSTUK X: DE MEIJI RESTAURATIE - 65 -

HOOFDSTUK XI: DE INTERNATIONALE DOORBRAAK - 77 -

HOOFDSTUK XII: DE TAISHO PERIODE 1912 – 1926 - 89 -

HOOFDSTUK XIII: HET EERSTE SHOWA TIJDPERK - 97 -

HOOFDSTUK XIV: HET KEERPUNT 26 FEBRUARI 1936 - 107 -

HOOFDSTUK XV: DE JAPANSE NIEUWE ORDE 1937 – 1938 - 113 -

HOOFDSTUK XVI: NAAR HET CHINEES MOERAS 1939 - 123 -

HOOFDSTUK XVII: HET CHINEES MOERAS 1940 - 127 -

HOOFDSTUK XVIII: TWEE TRAGISCHE JAPANSE FIGUREN - 135 -

HOOFDSTUK XIX: DE AMERIKAANSE KRABBENMAND - 147 -

HOOFDSTUK XX: NAAR OORLOG 1941 - 155 -

HOOFDSTUK XXI: TEN OORLOG: REDENEN EN VERRONDERSTELLINGEN - 167 -

HOOFDSTUK XXII: CONCLUSIES - 173 -

DANKWOORD - 177 –

NAMENLIJST - 179 -

BIBILIOGRAFIE - 189 -

VOORWOORD

Over de 2de Wereldoorlog en specifiek over de oorlog in de Pacific tussen het Japanse Keizerrijk en de Verenigde Staten van Amerika zijn hele bibliotheken volgeschreven, zonder te spreken van de vele films en televisieseries. De meeste bibliografie wordt bij ons teruggevonden in het Engels, de taal van een van de oorlogvoerenden, omdat we hier die taal meer machtig zijn dan de Japanse. In onze gebieden is de kennis van Oosterse talen en vooral Japans beperkt tot enkele happy few, waartoe ik niet behoor. Bij uitzondering worden Japanse werken over het onderwerp vertaald en dan meestal weer in de taal van Uncle Sam. Het is dan ook evident dat de meeste gebruikte bronnen van dit werk in deze taal zijn, waardoor misschien het verwijt van eenzijdigheid kan worden gemaakt.

De herdenkingen aan WO I – honderd jaar na datum – veroorzaakte in streken die zwaar waren getroffen een golf van vernieuwde interesse. Maar velen keken hierdoor ook naar de evenementen van WO II die in het algemeen aandachtsveld kwamen. Wat me in deze periode vooral opviel was dat we zeer beperkt waren in onze kennis van wat zich aan de andere kant van de wereld afspeelde, heel specifiek in de Pacific. Het is daar dat de oorlog permanent haar derde dimensie kreeg: naast het land en de lucht werd er uitvoerig strijd gevoerd op zee. De zee was al enkele keren het toneel van hevige strijd geweest – ik denk aan de slag om Jutland van 31 mei tot 1 juni 1916, de slag om Tsushima in mei 1905 om niet te spreken van de slag van Trafalgar op 21 oktober 1805 – maar nooit was de oceaan het toneel van een reeks zeeslagen als deze tussen de Japanse en de Amerikaanse vloot, waarvan sommigen zeer bepalend waren voor het verloop van de oorlog. Er zijn over deze onderwerpen heel wat goede werken die uitvoerige beschrijvingen geven, aangevuld met kaarten en schema's van zeeslagen. Maar deze studie wil geen militaire berichtgeving zijn. Het doel en het object liggen elders.

Door professionele redenen kwam ik in contact met wat wij 'Het Verre Oosten' noemen. Sinds 1999 ondernam ik gedurende 8 jaren minstens 3 maal per jaar een zakenreis naar deze regio, waarmee ik Singapore, Hong Kong, Taiwan, Zuid-Korea en Japan bedoel. Nadien bleef ik contact houden. Door deze ervaring ben ik me sinds 2016 meer en meer gaan verdiepen in het Japans aspect van WO II. Ook wilde ik mij verdiepen in het land Japan, teruggaande naar mijn beroepsmatige bezoeken. Met deze kennis bleef één vraag onbeantwoord: 'waarom startte het Rijk van de Opgaande Zon een oorlog waarvan het zelf haar kans op overwinning optimistisch slechts op 20 % inschatte?'. Waarom gaat een natie met een rijke geschiedenis en cultuur, die in driekwart eeuw een fenomenale

transitie en industriële revolutie heeft meegemaakt, toch tot deze beslissing over? Deze vraag werd zowat een obsessie die me dwong tot verder onderzoek waarvan de neerslag in deze studie is terug te vinden. De bedoeling was geenszins een historisch werk te schrijven, maar mijn kennis en inzicht te vermengen met gekende historische feiten om zo tot een persoonlijke interpretatie en verklaring te komen.

Bondigheid was het streefdoel. Van elk hoofdstuk in dit werk werden al hele bibliotheken volgeschreven. Daar dit werk is opgevat als een introductie tot verdere studie, heb ik mij bewust beperkt tot de elementen die ik belangrijk vond en anekdotes angstvallig vermeden tenzij dewelke een significante invloed hadden. Er werd getracht een persoonlijke visie en interpretatie van de feiten te geven. Deze studie is gebaseerd op een grote reeks bronnen, die in de bibliografie worden vermeld. Veel van deze werken kunnen als standaardwerken en perfecte inleidingen worden beschouwd, waarvan ik dan ook gretig gebruik heb gemaakt. Hierbij wens ik al deze auteurs te danken voor hun passieve medewerking.

Bij het opstellen van dit werk besloot ik enkele principes te handhaven. Ik gebruik stelselmatig de Oosterse manier om namen van personen uit deze regio te vermelden: de familienaam komt voor de voornaam. Zo spreek ik van Yamamoto Isoroku, de admiraal die de aanval op Pearl Harbor bedacht. De namen van Westerse personen worden op de ons vertrouwde traditionele manier geschreven. Als voorbeeld gebruik ik de naam Cordell Hull, de Secretary of State van de VS, waarbij zijn familienaam laatst komt.

Wat plaatsnamen betreft gebruik ik de nu courantste naam waar meerdere mogelijk zijn. Ik gebruik dus Beijing en Nanjing in de plaats van Peking en Nanking.

Daar het toneel van deze studie zich over meerdere tijdzones uitstrekt, gebruik ik meestal de tijd die geldt daar waar de vermelde actie zich voordoet.

De Japanse taal kent geen meervoudsvormen. Bij gebruik van Japanse woorden zou dit voor leesbaarheidsproblemen kunnen zorgen. Daarom wordt bij gebruik van een Japans woord in een meervoudsvorm toch een “’s’” toegevoegd.

INLEIDING: DE AANVAL OP PEARL HARBOR

In de ochtenduren van de nacht van 7 december 1941 verzamelden de 6 vliegdekschepen van de *Kido Butai*, de Japanse aanvalsvloot, samen met hun bescherming bestaande uit 2 zware kruisers, 1 lichte kruiser, 9 destroyers en 3 torpedobootjagers, en nog eens 6 duikboten en 2 slagschepen, op de afgesproken plaats op ongeveer 230 zeemijlen ten noorden van hun doel Pearl Harbor. Zij keerden zich tegen de wind om hun vliegtuigen te kunnen lanceren. De zee was hevig en de schepen rolden en stampten in de hoge golven. Was het een oefening geweest, dan was de lancering uitgesteld.

Door spionnen op Hawaï wisten de aanvallers exact wat in de haven en luchthavens aanwezig was. Zij werden aangestuurd vanuit het Japans Consulaat in Honolulu en bestonden uit geselecteerde Japanse inwoners. Vanuit Tokio was eerder een meesterspion gestuurd om de ingewonnen inlichtingen te verifiëren, maar ook om dieper in te gaan op de meer militaire aspecten. Het was de marine-inlichtingenofficier Yoshikawa Takeo, die in Honolulu opereerde als viceconsul onder de schuilnaam Morimura Tadashi. Hij stelde de lijst van de verwachte aanwezige schepen voor 7 december op en gaf die door aan Tokio. Op zijn aangeven werd ook gekozen voor een aanval op zondagmorgen, het rustigste tijdstip in de week voor de haven en het omliggend gebied. Hij meldde ook dat er geen ballonnen tegen vliegtuigen en anti-torpedonetten in gebruik waren. Doch op die geselecteerde dag was geen enkele van de normaal 3 Amerikaanse vliegdekschepen, of carriers in het Engels, aanwezig.

Om 5.30 uur werd vanuit de 2 zware kruisers Tone en Chikuma telkens één verkenningsvliegtuig gelanceerd. Eén nam de richting van Pearl Harbor op Oahu, de andere vloog naar het eiland Maui met de diepzeehaven Lahaina om bevestiging te hebben van de aanmeerplaatsen van de Amerikaanse slagschepen. Viceadmiraal Nagumo Chuichi, de bevelhebber van de *Kido Butai*, wilde een visuele bevestiging van de observatie van Yoshikawa, daar deze al meer dan 24 uur oud was.

De architectuur en de structuur van de Japanse vliegdekschepen maakten dat de gebruikte vliegtuigen onderdeks moesten bewaard en voorbereid worden, wat telkens een ganse logistieke operatie teweegbracht. De vliegtuigen moesten met liften naar boven of beneden worden gebracht. Tevens moest ook de bevoorrading en bewapening onderdeks gebeuren, waardoor de Keizerlijke Japanse Marine, de KJM, haar aanval moest opdelen in 2 golven. De vloot had in totaal 414

vliegtuigen mee, waarvan er 353 aan de aanval zelf deelnamen. Een deel diende ter verdediging van de vloot zelf en een deel was gewoon reserve.

De Keizerlijke Japanse Marine gebruikte op het ogenblik van de aanval 3 types vliegtuigen, voor 4 verschillende doeleinden. Het meest bekende is wat de Amerikanen de "ZERO" noemden, een verbastering van de officiële geallieerde benaming 'Zeke'. Het werd gebouwd door Mitsubishi en kreeg de typebenaming A6M ZERO mee, omdat het voor het eerst werd gebruikt in het jaar 2600 van het Japanse Keizerrijk. Aan het begin van de oorlog in de Pacific was de Zero het performantste jachtvliegtuig op de wereld. Het is pas in de loop van de oorlog dat de VS met een antwoord kwamen. Het toestel was aangepast aan het gebruik op vliegdekschepen, was zeer eenvoudig te manoeuvreren en had een lange actieradius. De KJM gebruikte het als verdedigingswapen van de eigen carriers, de Combat Air Patrol of CAP, maar ook als bescherming van uitgestuurde bommenwerpers. Er waren verschillende types en modellen in gebruik, en ze hadden maar 1 bemanningslid.

De 2 andere vliegtuigtypen waren bommenwerpers. De eerste was de AICHI D3A type 99, die "VAL" werd gedoopt door de Amerikanen. Het was een duikbommenwerper, aangepast aan het gebruik op een vliegdekschip. Het kon ook gebruikt worden als een 'level' of horizontale bomber, die later zeer succesvol werd en minstens 3 US-carriers tot zinken bracht. Het was wendbaar en werd later als surrogaat gebruikt voor de Zero wanneer de voorraad ervan meer en meer uitgeput raakte. De bemanning bestond uit 3 personen, waarvan de hoogste in graad, niet noodzakelijk de piloot, het bevel voerde.

Het tweede type bommenwerper was de NAKAJIMA B5N bijgenaamd "KATE" door de geallieerden. Dit vliegtuig werd enkel door de KJM gebruikt en was een geduchte torpedobommenwerper. Soms werd het ook gebruikt als levelbommenwerper en het was evenals de voorgangers ontworpen voor gebruik op een carrier. Bij een wisseling van gebruik tussen torpedo en bom moest het bevestigingsmechanisme telkens manueel veranderd worden. Het werd bestuurd door 2 personen: een piloot en zijn copiloot. De KJM combineerde bij aanvallen de VAL en de KATE.

Door het ontwerp en de architectuur van de Japanse carriers konden niet alle vliegtuigen samen gelanceerd worden. De operatie werd dus gesplitst in 2 aanvalsgolven, die uit 3 groepen vliegers waren samengesteld. De 43 Zero-jagers, met de langste radius, namen het eerst af en vormden zo de bescherming voor de volgende vliegtuigen. Zij moesten de vloot beschermen, maar op Oahu ook doelen beschieten. De volgende groep bestond uit 40 Kate's bewapend met het type '91' torpedo's en 49 Kate's voorzien van pantser doorborende bommen.

Tenslotte maakten 51 Val-bommenwerpers de derde groep uit. Zij warenn met bommen uitgerust en konden ook als duikbommenwerpers worden ingezet. De totale golf stond onder het gezag van Fuchida Mitsuo, een commandant die zelf een level-Kate bestuurde en aan het hoofd stond van in totaal 183 machines.

De lancering op de 6 carriers startte rond 5.45 uur en om 6.00 waren alle tuigen in de lucht. Enkel 6 vliegers misten om technische redenen hun 'take-off', en samen zetten ze om 06.20 uur koers naar het eiland Oahu, het doel van de aanval. Onmiddellijk na het vertrek van het laatste vliegtuig werden de tuigen van de tweede golf op het vliegdek gebracht om te worden gelanceerd. Deze golf omvatte 171 vliegers, ook verdeeld in 3 groepen. De lancering startte om 7.15 uur en allen waren om 7.45 uur airborn. Hier misten 4 vliegers hun start. De golf bestond uit 36 Zero's, 54 Kate's en 78 Val's. Deze golf stond onder het bevel van luitenant-commandant Shimazaki Shigekanu in een horizontale Kate-bomber. Een formidabele aanvalsgolf van 354 eenheden zette koers naar Pearl Harbor.

Het aanvalsplan voorzag 2 alternatieven. Als de aanvallers niet zouden opgemerkt worden, zouden de torpedobommenwerpers, die trager waren dan de andere vliegers, een klare baan hebben en eerst aanvallen, gevolgd door de andere bommenwerpers. In dit geval zou Fuchida 1 lichtsignaal afschieten. In het andere geval zouden de bommenwerpers eerst aanvallen, gevolgd door de torpedowerpers, dit na 2 lichtsignalen van de leider. Hier is het toch nuttig op te merken dat op het ogenblik van de aanval er nog geen radars in deze vliegtuigen waren, noch de moderne apparatuur die we nu zo normaal vinden. Er was besloten tot radiostilte of indien nodig eventuele communicatie tot een minimum te beperken. Alles moest ook visueel gebeuren, vandaar het grote belang van het weer en het eventuele wolkendek. Fuchida richtte dus de koers op zijn kompas en ook op de Hawaïaanse radio KGMB die hij oppikte om 7.00 uur.

De verdediging van het eiland Oahu was verdeeld tussen de US Navy en de US Army. De marine was verantwoordelijk voor de haven, maar ook voor het luchtruim rond het eiland, terwijl het leger instond voor alles op de grond. Admiraal Husband Kimmel, de CinCPAC of opperbevelhebber van de Pacific Fleet, had al meermaals aan zijn superieuren gemeld dat hij niet over voldoende middelen beschikte om de haven en de aangemeerde vloot goed te kunnen beschermen, omdat vliegers waren getransfereerd van de carriers naar de eilanden Wake en Midway. Daardoor beperkte de luchtverkenning zich tot het westen en zuiden van het eiland. De marine-inlichtingendienst was zich bewust dat er iets op til was, maar had geen verdere concrete data om vermoedens te bevestigen of te ontkrachten. Generaal Walter Short was de bevelhebber van het leger. Hij was geobsedeerd door het idee van sabotageacties door de Japanse bevolking op het

eiland. Daarom liet hij de vliegtuigen onder zijn gezag op de startbanen van de vliegvelden staan, in plaats van in de hangars, wat ze meteen zeer kwetsbaar maakte voor luchtaanvallen. Deze informatie was ook doorgegeven door meesterspion Yoshikawa.

In het aanvalsplan was ook voorzien dat miniduikboten zouden trachten via de vaargeul tot in de haven te geraken om de daar aangemeerde schepen te torpederen. Dit plan was al vroeger door de Japanse Marine ontwikkeld, zelfs vóór Yamamoto, de opperbevelhebber van de 'Combined Fleet', de plannen voor een luchtaanval opstelde, en moest nu dienen om de finale doodsteek te geven. Een miniduikboot was bewapend met 2 torpedo's en bemand door 2 mariniers. Hun actieradius was eerder beperkt en zij hadden ook maar een beperkte snelheid. Zij moesten voor hun opdracht zo dicht mogelijk bij het objectief worden gelanceerd door een moederduikboot. Voor de Pearl Harbor-aanval werden 7 duikboten gestuurd naar de eilandengroep. Deze onderzeeërs hadden tot opdracht om de miniduikboten te lanceren, maar ook om eventueel ontsnapte schepen uit de haven op te vangen en te vernietigen. De miniduikboten werden om 22.00 uur van 6 december uitgestuurd, met de bedoeling om de vaargeul binnen te glippen. Die nacht waren 2 Amerikaanse mijnenvegers, de Condor en de Crossbill, op patrouille op anderhalve zeemijl van de ingang van de geul. Op de Condor werd een periscoop van een duikboot opgemerkt en dit bericht werd om 03.57 uur doorgeseind naar de destroyer Ward met de vraag dit verder door te melden. Deze stuurde het bericht door naar hogerhand, maar er werd niets mee gedaan; een gemiste kans om alarm te slaan. Bij de terugkeer van de 2 mijnenvegers om 04.58 uur werden de netten van de geul geopend en slopen Japanse miniduikboten binnen.

Op het noordelijk punt van Oahu was een nieuwe experimentele radarpost geïnstalleerd. Om 04.00 uur startten de soldaten Lockard en Elliott hun dienst. Hun shift zat er al op om 07.00 uur en Lockard begon af te sluiten toen hij toch iets verdacht opmerkte. Samen met zijn collega zagen ze een grote spot die ze catalogeerden als meer dan 50 vliegtuigen. De superieuren in het controlecentrum dachten dat het om de aangekondigde B-17's waren die van de Westkust naar PH vlogen om verder te vliegen ter versterking van verder gelegen eilanden. Om 07.20 uur bleven Lockart en Elliot nog altijd spots zien op de radar. Maar Lockart vermeldde nooit dat de spot meer dan 50 vliegtuigen aangaf. Er werd uiteindelijk niets mee gedaan. Weer een gemiste kans om vroegtijdig alarm te slaan.

Rond 07.35 uur meldde het Japans verkenningsvliegtuig dat in Pearl Harbor de volgende formatie voor anker lag: 9 slagschepen, 1 zware kruiser en 6 lichte kruisers. Hij berichtte ook over de weersomstandigheden die gunstig waren voor

de aanval. Enkele minuten later zag Fuchida de contouren van het eiland Oahu en verzond hij het afgesproken codewoord '*tenkai*', neem aanvalsposities in. Sommige formaties hadden zelfs geen tijd om hun aanvalsformatie aan te nemen. Hij nam zijn lichtpistool en vuurde één signaal, om dus het eerste aanvalsplan te gebruiken. Omdat hij niet zeker was dat zijn eerste signaal door de ganse golf goed was gezien, vuurde hij nog een tweede lichtpijl af, waardoor er confusie ontstond. Om 07.57 uur vielen de eerste bommen en torpedo's en stuurde hij het bericht '*Tora!, Tora!, Tora*!', het codewoord om te melden dat de US-vloot bij verrassing was overvallen. Dit bericht bereikte via de *Kido Butai*, het hoofdkwartier van de KJM en Yamamoto op de Nagato.

De eerste aanvalsgolf richtte zich voornamelijk op de haven en de schepen, terwijl de tweede zich op de vliegvelden en vliegtuigen richtte. Over deze feiten werden in de loop der jaren tonnen papier volgeschreven zonder te spreken over de films en andere Tv-series. Onnodig om hier verder over uit te weiden.

Bij hun terugkeer op de carriers maakten de Japanners zich gereed voor een tweede gecombineerde aanvalsgolf. Na een onderhoud met Fuchida, de aanvalsleider van de vliegeniers, en Genda Chuichi, de bedenker van het aanvalsplan, besliste de opperbevelhebber van de *Kido Butai* echter geen tweede aanval meer te lanceren, maar om terug te keren naar de Japanse Binnenzee, de thuishaven van de vloot. Nagumo baseerde zijn beslissing op de volgende overwegingen. Het bereikte resultaat was al hoger dan wat was vooropgesteld, hoewel er geen vliegdekschepen waren aangetroffen. De afwezigheid van deze laatsten, alsook de onwetendheid waar ze zich bevonden, met het onderliggend gevaar een onverwachte tegenaanval te moeten incasseren, heeft ongetwijfeld meegespeeld. Komen daarbij nog persoonlijke overwegingen. Nagumo was nooit voorstander geweest van de Pearl Harbor-operatie, misschien omdat hij weinig ervaring had met moderne vliegtuig-oorlogvoering. Hij was van opleiding een artillerist. Hij vond trouwens dat de eerste aanval volledig de objectieven had gehaald met weinig eigen verliezen. Kwam daarbij dat de persoonlijke relatie tussen hem en admiraal Yamamoto ver van optimaal was, omdat hij als bevelhebber van de *Kitai Butai* was aangewezen door de stafdienst van de Japanse Keizerlijke Marine (JKM). Hij bedacht ook dat in geval van een derde- en vierde golf de terugkerende vliegers op de carriers zouden moeten landen tijdens de nacht. En de KJM had veel ervaring met de defensieve Mahan-vloottaktiek en heel haar strategie was erop gebaseerd, maar had zeer weinig ervaring en kennis van een algemene offensieve strategie. Kwam daarbij dat hij vreesde dat bij verdere operaties misschien zware verliezen zouden te verwerken zijn, waarvoor hij in de geest van de *Samoerai* zijn verantwoordelijkheid zou moeten opnemen.

Toch was het resultaat van de aanval indrukwekkend. Er werden 2403 Amerikanen gedood, waaronder 68 burgers. De 8 US-slagschepen waren allen beschadigd of gezonken, waaronder de USS Arizona[1] volledig verloren was. Daarnaast waren nog 11 andere schepen geraakt, waarvan 2 gezonken en compleet verloren. 188 vliegtuigen waren vernietigd en 158 werden beschadigd. De tol langs Japanse zijde was licht: 68 soldaten gedood, 29 vliegtuigen vernietigd en 74 beschadigd. Van de 7 miniduikboten was er maar 1 verloren en 1 Japanse zeeman werd de eerste krijgsgevangene. Zij hadden bij hun plannen rekening gehouden met grotere verliezen. Yamamoto was zelfs bereid geweest om er 2 vliegdekschepen voor op te offeren. De olietanks en de haveninstallaties, het doelwit van de tweede golf, waren zo goed als intact. Ook de ondiepte van de haven gaven de VS de mogelijkheid de gezonken schepen te lichten en te herstellen.

Bepaalde historici schuiven het idee naar voren dat door Nagumo's beslissing de oorlog werd verloren, of zoals een hooggeplaatste marineofficier stelde: 'We wonnen een gevecht, maar verloren de oorlog'. Ook Yamamoto besefte dat een primordiaal doel van de aanval niet was bereikt: het plan beoogde een volledige vernietiging van de Pacific Vloot en infrastructuur in Pearl Harbor. Als kenner van de Amerikaanse mentaliteit wist hij dat de laattijdige melding in Washington het ontbranden van nationalistisch gevoel, samen met de wil tot weerwraak zou veroorzaken. Hij schreef trouwens in een brief aan een goede vriend : "Ik vrees dat alles wat wij gedaan hebben, is een slapende reus wakker maken en hem gevuld hebben met een verschrikkelijke vastberadenheid".

Het is duidelijk dat de oorlog werd verloren, toen Japan besliste tot oorlog. Wat bracht een natie van 73 miljoen inwoners tot het besluit om het op te tegen een land met bijna het dubbele aantal inwoners en met een economie die meerdere malen groter was. Hier wordt een poging ondernomen om een verklaring te vinden voor deze onredelijke beslissing. Er wordt getracht de context zo ruim mogelijk open te trekken en zich niet te beperken tot louter militaire of politieke standpunten. Zo worden de geografie, de geldende mentaliteit en de godsdiensten betrokken bij een diepere studie van de geschiedenis van Japan om zo te komen tot een mogelijke verklaring. Dit is ook de neerslag van deze studie, waarbij heel wat literatuur[2] werd geraadpleegd.

[1] De laatste overlevende van de USS Arizona, Lou Conter overleed op 102-jarige leeftijd op 1 april 2024.
[2] Zie lijst met bibliografie verder

HOOFDSTUK I: DE GEOGRAFIE

Aardrijkskunde & Reliëf

Japan is geologisch een vulkanische archipel aan de oostkust van Azië in de Pacific. Het telt 6852 eilanden waarvan er 430 permanent bewoond zijn. Een latere telling gebaseerd op satellietbeelden verhoogde het aantal eilanden tot 14.125, waarvan de meeste onbewoond zijn. De grootste zijn van noord naar zuid Hokkaido, Honshu het grootste, Kyushu, Shikoku en Okinawa op de Ryuku-eilanden. Het territorium heeft een oppervlakte van 377.973 km^2 met een kustlijn van 29.751 km. De eilanden zijn smal en op geen enkele plaats in Japan is men meer dan 150 km verwijderd van de oceaan of de zee. De eilanden zijn aldus omringd door zeeën: de Zee van Ochotsk ligt in het noorden tussen Japan en Rusland, de Zee van Japan in het westen scheidt Japan van het Koreaans schiereiland, de Oost-Chinese Zee scheidt de Ryuku-eilanden in het zuidwesten van China en Taiwan en de Pacific neemt volledig het oosten in.

Japan ligt op het kruispunt van 3 grote tektonische platen: de Euraziatische plaat, de Pacific plaat, en de Filipijnse plaat. De archipel is tektonisch ontstaan doordat de Euraziatische plaat over de dieperliggende Pacific-plaat schuift, terwijl deze laatste in de Pacific-trog verdwijnt. Hierdoor ontstaat een zeer bergachtig land. Japan bestaat voor 73% uit bergachtig gebied met veel bossen. Het hoogste punt van het land is de mythische 'Mount Fuji', die culmineert op 3776 m en een slapende vulkaan is. Het is een zeer vulkanisch land waarvan er nu nog 108 gekend actief zijn.

Door de tektonische ondergrond zijn er veel aardbevingen. Men telt er soms 3 per dag met min of meer grote gevolgen. Sinds de geschreven geschiedenis waren er tot 1941 enkele grote aardbevingen waarvan hier een overzicht volgt gerangschikt volgens het aantal slachtoffers.

DATM	TOL	NAAM	PLAATS
1/09/1923	105 385	Grote Kanto Aardbeving	Kanto vlakte, Honshu
11/11/1855	21 959	Sanriku Aardbeving	Op zee - Tohoku streek
15/06/1896	19 113	Siebold Tyfoon	N. Kyushu eilanden
17/09/1828	15000+	Groot Unzen Ramp	Mount Unzen
24/09/1771	13000+	Grote Yaeyama Tsunami	Ishigaki & Miyako Eilanden
27/05/1792	7 273	Mino-Owari Aardbeving	Mino & Owari provincie
28/10/1891	7000+	Grote Ansei Aardbeving	Tokio

Door het reliëf van het land en de vulkanische structuur is slechts 18% van de totale oppervlakte bebouwbaar. Daartegenover staat dat het door de aard van de ondergrond het een zeer vruchtbare bodem is die zeer geschikt is voor landbouw.

De eilanden kennen heel weinig natuurlijke grondstoffen. Er waren vroeger kolen, ijzer, olie en mineralen als zilver en goud, maar die werden in de loop van de geschiedenis vlug uitgeput. Het land is dus aangewezen op invoer van grondstoffen en energie.

Klimaat & Bevolking

Japan spreidt zich uit van de 20ste tot de 45ste noorderbreedte en van de 122ste tot de 153 de oosterbreedte, in een boog van 3200 km. Algemeen gesproken ligt het land in het Aziatische Moessongebied, maar door de uitgestrektheid van het land zijn er verschillende klimaattypes. In het noorden – Hokkaido – heeft men een vochtig continentaal klimaat met winterse vriestemperaturen en warme zomers. De centrale eilanden en het zuiden hebben een vochtig subtropisch klimaat met 4 seizoenen, waar de winters koud kunnen zijn door de Siberische lucht en de zomers warme vochtige winden uit de Pacific kennen. Wat het ganse land kenmerkt, is het vochtige klimaat met veel regen. In de zomer komen tyfoons geregeld voor. Het klimaat is echter gunstig voor landbouw, waarbij vooral rijst

het belangrijkste product is. Het land is voor dit voedingsmiddel selfsupporting, terwijl alle andere voedingsstoffen dienen te worden ingevoerd, tenzij opbrengst van de visvangst door de visrijke gebieden die de archipel omringen. Ook andere grondstoffen en hulpmiddelen moeten worden geïmporteerd.

Door de kleine proportie aan bewoonbaar gebied leeft de bevolking in een samengepakte maatschappij, waarbij vroeg in de geschiedenis een vorm van dorpen en steden ontstonden. De grootste er van bevinden zich op de kustlijn of er dichtbij. Bij de laatst gekende census vóór WO II in 1940 telde het land 73.114.308 inwoners. In 2020 waren er, 126.226.568 inwoners, een aantal dat nu afneemt.

Japan is door haar geografie dus aangewezen op import vanuit andere landen met de inherente afhankelijkheid eraan. Vooral voor fossielen grondstoffen moet het land het hebben van import.